

השעירים: שער לחנוכת המשכן, שער נחשון, שער ראש חודש

א. ויקרא י:ב-כ

וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל אֱהֲרֹן וְאֶל אֶלְעָזָר וְאֶל אִיתְמָר בְּנֵי הַנֹּתָרִים קָחוּ אֶת הַמִּנְחָה הַנֹּתָרֶת מֵאֲשֵׁי ד' וְאֶכְלוּהָ מִצֹּאת אֵצֶל הַמִּזְבֵּחַ כִּי קֹדֶשׁ קִדְשִׁים הוּא: וְאֶכְלָתֶם אֹתָהּ בְּמִקְוֹם קֹדֶשׁ כִּי חֶקֶד וְחֶקֶד בְּנֵיךָ הוּא מֵאֲשֵׁי ד' כִּי כֵן צִוִּיתִי: וְאֵת חֲזֵה הַתְּנוּפָה וְאֵת שׁוֹק הַתְּרוּמָה תֹּאכְלוּ בְּמִקְוֹם טְהוֹר אֹתָהּ וּבְנֵיךָ וּבְנֵיכָהּ אִתְּךָ כִּי חֶקֶד וְחֶקֶד בְּנֵיךָ נִתְּנוּ מִזְבְּחֵי שְׁלָמִים בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: שׁוֹק הַתְּרוּמָה נִחְזָה הַתְּנוּפָה עַל אֲשֵׁי הַתְּלוּבִים וְיָבִיאוּ לְהַגְיֵף תְּנוּפָה לִפְנֵי ד' וְהָיָה לָהּ וּלְבְנֵיךָ אִתְּךָ לְחֶק עוֹלָם פְּאֻשָׁר צִנָּה ד':

וְאֵת שְׂעִיר הַחַטָּאת דָּרֵשׁ דָּרֵשׁ מֹשֶׁה וְהָיָה שֶׁרָף וְנִקְצָף עַל אֶלְעָזָר וְעַל אִיתְמָר בְּנֵי אֱהֲרֹן הַנֹּתָרִים לֵאמֹר: מִדּוּעַ לֹא אֶכְלָתֶם אֶת הַחַטָּאת בְּמִקְוֹם הַקֹּדֶשׁ כִּי קֹדֶשׁ קִדְשִׁים הוּא וְאֹתָהּ נָתַן לָכֶם לְשֵׂאת אֶת עוֹן הָעֵדָה לְכַפֵּר עֲלֵיהֶם לִפְנֵי ד': הֵן לֹא הוּבָא אֶת דָּמָה אֶל הַקֹּדֶשׁ פְּנִימָה, אֲכֹל תֹּאכְלוּ אֹתָהּ בְּקֹדֶשׁ פְּאֻשָׁר צִנָּה ד':

וַיְדַבֵּר אֱהֲרֹן אֶל מֹשֶׁה הֵן הַיּוֹם הַקָּרִיבִי אֶת חַטָּאתְךָ וְאֶת עֲלֹתֶךָ לִפְנֵי ד' וְתִקְרָאנָה אֹתִי פְּאֻלָּה וְאֶכְלָתִי חַטָּאת הַיּוֹם הַיֵּיטֵב בְּעֵינֵי ד': וַיִּשְׁמַע מֹשֶׁה וַיֵּיטֵב בְּעֵינָיו:

Two talmudic views, both of which rely on the emphasis on היום, and see a halachic argument here:

- In Rabbi Nechemiah: "I should eat the korbanot which are unique to this day, not those of future generations"
- In Rabbi Yehudah: "I shouldn't eat it today, only tonight."

ב. זבחים קא-:

הא ר"י הא ר"ג, דתניא "מפני אנינות שרפיה, לכך נאמר 'כאלה', דברי רבי נחמיה. רבי יהודה ור"ש אומרים מפני טומאה נשרפה, שאם אתה אומר מפני אנינות נשרפה היו לשלשתן שישרפיה [שלש החטאות]...".

רבי נחמיה היכי מתריץ להני קראי ורבנן היכי מתרצי להו להני קראי?

- רבי נחמיה מתריץ להו הכי: 'מדוע לא אכלתם' - אמר לו משה לאהרן, שמא נכנס דמה לפני ולפנים? אמר לו 'הן לא הובא את דמה'. שמא חוץ למחיצתה יצאת? אמר לו 'בקדש היתה'. ודלמא באנינות אקריבתוה ופסלתוה? אמר לו 'משה! וכי הם [כהנים הדיוטים] הקריבו? אני הקרבתי!' ואל"ל, הן לא הובא את דמה, ובקדש היתה, אכול תאכלו אותה כאשר צויתי באנינות יאכלוה! אמר לו, "ותקראנה אותי כאלה ואכלתי חטאת היום הייטב בעיני ד" - **שמא לא שמעת אלא בקדשי שעה**, דאי בקדשי דורות ק"ו ממעשר הקל, ומה מעשר הקל אמרה תורה 'לא אכלתי באוני ממנו', בקדשי דורות לא כל שכן? מיד 'וישמע משה וייטב בעיניו', הודה ולא בוש משה לומר לא שמעתי, אלא אמר שמעתי ושכחתי.
- ור"י ור"ש היכי מתרצי להו? הכי מתרצי להו: 'מדוע לא אכלתם את החטאת במקום [הקודש]' שמא נכנס דמה לפני ולפנים? אמר לו 'הן לא הובא את דמה'. שמא חוץ למחיצתה יצאת? אמר לו 'הן בקודש היתה'. ודילמא באנינות אקריבתוה ופסלתוה? אמר לו 'משה! הן הקריבוה [דהו כהנים הדיוטים] דפסלה בהו אנינות? אני הקרבתיה'. ודילמא אגב מרריכו פשעתו בה ואיטמאי? אמר לו, 'משה! כך אני בעיניך שאני מבזה קדשי שמים?' 'ותקראנה אותי כאלה' - ואפילו אלה וכאלה, אין אני מבזה קדשי שמים! אמר לו, ואי הן לא הובא את דמה ובקודש היתה, אכול תאכלו אותה בקודש כאשר צויתי באנינות יאכלוה! אמר לו, **שמא לא שמעת אלא בלילה [דאנינות לילה פחותה מדיום, ולכן אמר "היום"]**, דאי ביום ק"ו ממעשר הקל, ומה מעשר הקל אמרה תורה 'לא אכלתי באוני ממנו', קודש חמור לא כל שכן? מיד 'וישמע משה וייטב בעיניו' - לא בוש משה לומר לא שמעתי, אלא שמעתי ושכחתי. איבעי להו לשהוייה ולמיכלא באורתא? טומאה באונס באתה.

Two views of Abarbanel, both of which read into the broader passage, and see a personal argument here:

- View 1 relies on the mention of the עולה and "Something like this happened to me": We did it by mistake, due to being new and due to the pain of the loss of Nadav and Avihu.
- View 2 relies on the emphasis on "today", the mention of the עולה and "Something like this happened to me": We thought today should be different.

ג. אברבנאל ויקרא י

ואחז"ל (רש"י י' ט"ז) ששלשה שעירי חטאות נקרבו באותו יום. שעיר של צבור. ושעיר נחשון. ושעיר ראש חדש. ומכלם לא נשרף אלא זה [של ראש חדש]. ונחלקו בדבר חכמי ישראל, כי מהם אמרו שמפני טומאה שנגעה בו נשרף, ומהם אמרו שמפני אנינות נשרף לפי שהוא קדשי דורות, אבל בקדשי שעה סמכו על מה שאמר משה במנחה ואכלוה מצות.

והיותר נכון לפרש הוא שאלעזר ואיתמר בהיותם בצערם לא הרגישו בדבר כראוי, ולהיות שעיר החטאת של צבור שלחו אותו לבית השריפה כפר חטאת של צבור וכאיל של עולתם, כי טעו בחשבם שהיה הדין בכל חטאות הצבור שזה.

והנה משה 'דרוש דרש' שתי דרישות - **מפני מה נשרף השעיר ההוא, ומפני מה אכלו שאר השעירים, רוצה לומר של נחשון ושל ראש חדש?** וזהו "מדוע לא אכלתם את החטאת" - רוצה לומר מאותו שעיר - "במקום הקדש" שהוא בחצר שהוא העזרה, כשאר קדשי הקדשים? כי הנה "אותה נתן לכם ד' לאכלה לשאת את עון העדה", שהכהנים אוכלים והבעלים מתכפרים, כי הנה "לא הובא את דמה" רוצה לומר של זאת החטאת מהשעיר "אל הקודש פנימה" לשאתו שאמר הכתוב "וכל חטאת אשר יובא את דמה אל אהל מועד לכפר בקדש לא תאכל באש תשרף", וכיון שלא הובא מדם חטאת השעיר הזה אל הקדש פנימה היה ראוי כי אכול תאכלו אותו חטאת במקום הקדש, ולמה אם כן לא עשיתם כן?

והנה אהרן השיב על דברי משה בעד בניו, ואמר "הן היום הקריבו" רוצה לומר אל תתמה אדוני אם בני טעו בדבר הזה, כי הן היום הקריבו ישראל את חטאתם ואת עולתם, ובני הם, מפני זה מתחילי בעבודת הקרבנות, ולכך אינו מן התימה אם היו שוגגין בדין החטאת הזה. ויש עוד בהתנצלותם סבה שנית והיא שמקרה רע שקרה לנו היום הזה במות אחיהם ומי הוא זה ואי זה הוא שיקרה לו מקרה כזה ולא יתר לבו ממקומו ולא יחטא במעשיו, והוא אמרו "ותקראנה אותי כאלה", ואיך אם כן אוכל חטאת היום? כי אין אדם נתפש על צערו לשתשכח ממנו הלכה, כל שכן למתחילין בעבודה.

והיותר נכון בעיני שאהרן נתן כאן שתי סבות לשלא היה ראוי לאכול את שעיר החטאת ביום ההוא:

- הא' הוא אמרו "הן היום הקריבו" רוצה לומר ישראל "את חטאתם ואת עולתם", כלומר והיה דעתם להקריבם לגבוה, ולכך לא זכר השלמים כי בידוע היה שיאכלו מהם הכהנים ואף הבעלים, אבל חטאתם ועולתם הן היום הוא הראשון שהתחילו ישראל להקריבם, ועם היות דין החטאת שיהיה חלקו נאכל לכהן הנה להיות זה היום הראשון בחנוכת המזבח לא היה ראוי שיבואו מיד הכהנים לאכול מהחטאת, אבל שיהיה כלה כליל לגבוה כמו העולה להוראת השעה ההיא.
- והסבה השנית היא אמרו "ותקראנה אותי כאלה" רוצה לומר ממיתת שני בניו הגדולים. ובהתחבר שתי הסבות האלה האוכל בשר אבירים ואכלתי חטאת היום הראשון הזה בחנוכת המזבח הייטב בעיני ד' באמת לא ייטב בעיניו כי יותר טוב הוא מפני כבוד היום והמקרה שקרה שהחטאת והעולה שניהם יהיו כליל ושאר הימים נעשה ונשמע כאשר צוית. וישמע משה הטענה הזאת וייטב בעיניו שלהוראת שעה היה כן ראוי לעשות: